

Kulturni turizam u funkciji razvoja grada Rijeke

Dujlović, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:134156>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Preddiplomski sveučilišni studij

Valentina Dujlović

KULTURNI TURIZAM U FUNCiji RAZVOJA GRADA RIJEKE

**CULTURAL TOURISM AS THE FUNCTION OF
DEVELOPMENT IN THE CITY OF RIJEKA**

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u turizmu

KULTURNI TURIZAM U FUNCiji RAZVOJA GRADA
RIJEKE
CULTURAL TOURISM AS THE FUNCTION OF
DEVELOPMENT IN THE CITY OF RIJEKA

Završni rad

Kolegij: **Međunarodni turizam**
Mentor: **Prof. dr. sc. Romina Alkier**

Student: **Valentina Dujlović**
Matični broj: **24756/19**

Opatija, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Valentina Dujborić _____ 24756/19 _____
(ime i prezime studenta) (matični broj studenta)

Kulturni turizam u funkciji razvoja grada Rijeke
(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 23. 6. 2024.

Valentina Dujborić
Potpis studenta

Sažetak

Kulturni turizam ima iznimno bitan značaj u razvoju gradova i turističkih destinacija. Vrlo veliku posebnost nose turističke znamenitosti povezane uz kulturu grada, kao i sveukupna kulturna baština i kulturni identitet grada jer daju značaj destinaciji i pridonose ljepoti i atraktivnosti grada. Upravo zbog toga je iznimno bitno pridodati značaj i važnost kulturnom turizmu kao sastavnom dijelu koji jednu od funkcija ima razviti i dodatno poboljšati prvobitno turističku, ali i opću ponudu grada. S obzirom na ovo vrlo je bitno zaključiti kako je očuvanje i poboljšanje kulturne ponude jedan od nužnih koraka koje se trebaju poduzeti kako bi se grad nastavio dalje razvijati i poboljšavati. U ovome radu će se vidjeti kako je kulturni turizam pomogao u razvoju grada Rijeke te kako je upravo zbog kulturnog turizma grad imao veće prilike za razvoj i poboljšanje. Što turistička destinacija ima bolju ponudu, samim time privlači više raznovrsnih turista. Cilj svake destinacije je privući što veći broj turista zbog čega je bitno prakticirati što je više moguće održivi turizam. Grad Rijeka je grad koji je pun bogate i raznolike povijesti zbog čega je odličan upravo za razvoj kulturnog turizma.

Ključne riječi: kulturni turizam; razvoj; grad Rijeka; kulturna baština

Sadržaj

Uvod	1
1. Teorijsko određenje kulturnog turizma	3
1.1. Definicija i važnost kulturnog turizma	4
1.2. Uloga kulturnog turizma u razvoju grada.....	5
2. Povijesno i kulturno nasljeđe grada Rijeke.....	8
2.1. Pregled povijesti grada Rijeke kao pomorskog i kulturnog središta	8
2.2. Istaknute kulturne znamenitosti i baština grada	9
2.3. Zaštita i očuvanje kulturnog nasljeđa	12
3. Utjecaj kulturnog turizma na razvoj Rijeke	16
3.1. Kulturne predispozicije grada Rijeke	16
3.2. Razvoj kulturne baštine grada Rijeke kroz povijest	17
3.3. Utjecaj kulturnog sadržaja na razvoj grada Rijeke	20
4. Revitalizacija grada Rijeke kroz razvoj kulturnog turizma	21
4.1. Obnova zaboravljenih kulturnih središta grada Rijeke.....	21
4.2. Izazovi buduće obnove kulturnih središta	22
Zaključak.....	25
Literatura.....	26

Uvod

Grad Rijeka je smješten na sjevernom Jadranu, u Primorsko-goranskoj županiji. Površina mu je 43,4 km² zbog čega je treći grad po površini u Hrvatskoj. Rijeka je poznata po svojoj bogatoj kulturi i po svojoj prirodnoj ljepoti. Zbog svog pogodnog položaja je bitna prometna poveznica te također i gospodarsko središte. U ovom radu će se govoriti o kulturnim znamenitostima, kulturnoj baštini te isto tako i kulturnom identitetu grada Rijeke te povezano s njim i o kulturnom turizmu. Smatra se kako je bogata kulturna baština grada Rijeke te samim time i sam kulturni turizam ključan za dosadašnji i isto tako za daljnji razvoj grada. Istraživanja su pokazala kako se sve više teži k kulturnom turizmu jer on predstavlja održiviju vrstu turizma. Uočeno je kako je iznimno bitno na koji se način neka destinacija oglašava te k kojoj vrsti turizma teži jer se prema primarnoj vrsti turizma u nekoj destinaciji može zaključiti i na koji će način ubuduće napredovati i koliko će dugo biti atraktivna turistima. S obzirom da kulturni turizam ima znatan utjecaj na razvoj Rijeke bitno je očuvanje i revitalizacija kulturne baštine Rijeke. Grad Rijeka ulaganjem u očuvanje i revitalizaciju svoje kulturne baštine i svog kulturnog sadržaja ulaže i u svoj razvoj i napredak.

Sam pokret želje za razvojem grada potiče iz želje za boljim, ugodnijim i lakšim te samim time i sretnijim životom unutar grada i lakšem životu i većem skladu između lokalnog stanovništva i turista. Kako se grad razvija isto tako se u to vrijeme razvija i njegova slika i stav u podsvijesti ljudi što dovodi do većeg stupnja zadovoljstva lokalnog stanovništva, ali i turista. S obzirom na ovo grad Rijeka ima dobre predispozicije koje su pogodne upravo za ovako pozitivan razvoj.

Predmet i svrha završnog rada je vidjeti na koji način kulturni turizam utječe na razvoj i napredak grada Rijeke. Također i ukazati na koji način se grad može još više razviti i napredovati na temelju ovakve vrste turizma. Cilj je pokazati koliko je bitno očuvanje ovakve vrste turizma kako bi u budućnosti grad mogao i dalje napredovati i razvijati se.

U prvom dijelu rada će se prikazati teorijsko određenje kulturnog turizma. Prikazati će se koliko važnost kulturni turizam ima na razvoj destinacija. U drugom dijelu pokazati će se povijesno kulturno nasljeđe grada Rijeke, te će se istaknuti nekoliko kulturnih znamenitosti koje su prepoznatljive u Rijeci. Treći dio osvrnuti će se na utjecaj kulturnog turizma na sam razvoj grada Rijeke te kako je on pomogao u njenom daljnjem razvijanju. Posljednji dio baviti će se pitanjem kako je grad Rijeka revitaliziran pomoću kulturnog turizma. Prikazati će se kako je grad Rijeka

obnovio zaboravljena kulturna središta te koji budući i najčešći izazovi obnove kulturnih središta prijete gradu.

Završni rad kao materijale koristi dostupne sekundarne izvore podataka. Odnosno stranu i domaću stručnu literaturu vezanu uz tematiku rada.

1. Teorijsko određenje kulturnog turizma

Turizam ima značajan utjecaj na razvoj neke destinacije. Svaka turistička destinacija ima cilj privući što više turista, ali i u isto vrijeme očuvati izgled, čistoću i mir u destinaciji uz ostvarivanje što većeg profita od turista. U današnje doba kada je globalizacija omogućila lakše povezivanje i lakši pristup informacijama, turist je u mogućnosti lakše, brže i efikasnije istražiti destinaciju koja ga zanima. Samim time turist je u mogućnosti posjetiti destinaciju koja mu se najviše sviđa, te u kojoj će zadovoljiti svoje potrebe po najpovoljnijoj cijeni za njega. Osim atrakcija turistička destinacija mora biti dostupna i u njoj se može moći duže boraviti kako bi imala pravo nositi ovaj naslov.¹

Zbog velikog utjecaja globalizacije na mišljenje i stav turista o destinaciji, iznimno je bitno pravovremeno i pravilno vidjeti potrebe i želje turista i zadovoljiti ih. Upravo zbog ovoga je potrebno bolje analizirati turističke trendove koji ukazuju na rast turizma motiviranim doživljajem tuđe kulture u raznolikim oblicima.²

Kulturni turizam kao vrsta turizma daje naglasak posjetiteljevoj želji za obogaćivanjem njegovog znanja kroz interakcije i obilazak kulturnih znamenitosti i spomenika u destinaciji. Turist odnosno posjetitelj se želi povezati s kulturnim identitetom destinacije te samim time obogatiti svoje znanje o destinaciji i povijesti te destinacije uživo. Pomoću selektivnog marketinga moguće je privlačenje turista koji poštivaju kulturne običaje i tradiciju destinacije, odnosno one turiste koji neće narušavati mir i dnevni život lokalnog stanovništva.³ Neki od ključnih elemenata kulturnog turizma uključuju posjete galerijama, izložbama, festivalima, kulturnim znamenitostima i spomenicima te kušanju autohtonih namirnica i jela uz krajnji cilj dubljeg i boljeg razumijevanja nečije kulture, jezika i običaja. Još jedan od ciljeva turizma je također i poticanje i očuvanje kulturne baštine destinacije. Iako postoje stvarni i potencijalni problemi do kojih može doći kod primjene i prakticiranja ovakve vrste turizma, smatra se kako je velik pozitivni utjecaj na lokalnu ekonomiju i razinu zaposlenih.⁴

¹ Cetinski, V.(2005): Strateško upravljanje razvojem turizma i organizacijska dinamika, FTHM, Opatija, str. 37

² Girald, Nijkamp(2009.): Cultural Tourism and Sustainable Local Development, ASHGATE, str. 263

³ Magaš, Vodeb, Zadel(2018.): Menadžment turističke organizacije i destinacije, FMTU, Opatija, str.114

⁴ Leslie, D., Sigala, M.(2005.): International Cultural Tourism: Management, Implications and Cases, str. 59

1.1. Definicija i važnost kulturnog turizma

Turizam je kroz povijest imao mnogobrojne definicije i obilježja koja su povezana upravo uz njega. Prema jednoj od definicija turizam je ukupnost odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako je takvo putovanje poduzeto radi odmora i uživanja te se njime ne zasniva stalno prebivalište i ne poduzima se neka gospodarska djelatnost.⁵ Iz ove definicije se može zaključiti kako svaki turist ima neki određeni motiv zbog kojeg odabire dolazak baš u tu određenu turističku destinaciju. Kada se govori o kulturnom turizmu definicija glasi malo drugačije. Kulturni turizam označava kretanje ljudi koje je uzrokovano kulturnim atrakcijama izvan njihovog uobičajenog mjesta stanovanja, s namjenom sakupljanja novih informacija i iskustava kako bi zadovoljili svoje kulturne potrebe.⁶ Najranije zabilježen oblik ovakve vrste turizma se smatra da je bilo hodočašće, odnosno posjećivanje vjerskih povijesnih nalazišta zbog duševnih ili vjerskih razloga.⁷ Prema ovome se može vidjeti kako vjerski turizam također ima veliku ulogu, te se također i veže uz kulturni turizam i daje mu novi značaj.

Prema podacima može se uočiti kako je kulturni turizam prisutan već 70-ih godina prošlog stoljeća. Kulturni turizam je iznimno bitan i za turističku destinaciju, ali isto tako i za turista. Kada se govori o pozitivnim stranama kulturnog turizma većinom se govori o velikoj popularnosti ovakve vrste turizma te samim time velikoj količini profita koje se postiže takvom vrstom turizma. Isto tako pridonosi i ekonomskoj dobiti kroz raznovrsne turističke aktivnosti. Pridonoseći ekonomskoj dobiti potiče rast lokalnog gospodarstva, stvaranje novih radnih mjesta te ulaganje u infrastrukturu. Također pomaže i kod širenja znanja i dijeljena kulturnog identiteta te samim time povezivanjem različitih kultura. Mnogobrojni povjesničari se slažu kako se baštinom smatra nešto ostavljeno iz povijesti u nasljeđu što nam koristi i u današnjem životu.⁸

Iako se ovom vrstom turizma postižu veliki iznosi ekonomskog profita, veću dobit dobivaju turisti u obliku novog znanja. Mnogi ljudi ne uzimaju u obzir veliku količinu znanja koja se prenosi ovakvim prakticiranjem turizma. S obzirom da se u primjeni kulturnog turizma obogaćuje znanje turista te se budi želja za daljnjim znanjima o toj destinaciji, može se reći kako je kulturni turizam

⁵ Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/turizam> , pristupljeno: 30.6.2024.

⁶ Richards, Greg(1999): 17. european Cultural Tourism: Patterns and Prospects. U: Planning Cultural Tourism in Europe, Boekman Foundation/Ministry of Education, Culture and Science, str. 16-32

⁷ Dallen J. Timothy(2011.): Cultural Heritage and Tourism: An Introduction, str. 2.

⁸ Dallen J. Timothy(2011.): Cultural Heritage and Tourism: An Introduction, str. 3.

beskrajan izvor znanja. Upravo zbog toga mnogi ljudi biraju kulturni turizam kao mogućnost obnove i širenja svog znanja. U današnje doba je iznimno bitno konstantno poboljšanje i povećanje vlastitog znanja. Samim time kulturni turizam je vrlo atraktivan i popularan jer popunjava čovjekovu želju za samo poboljšanjem, dok istovremeno pomaže i kod ostvarivanja želje za odmorom i putovanjem.

Iznimno je bitno napomenuti i kako je kulturni turizam jedna od održivijih vrsta turizma. Kulturni turizam pridonosi očuvanju i promociji kulturne baštine neke destinacije. Također pridonosi i svijesti o važnosti neke destinacije te njenoj vrijednosti. S obzirom da kulturni turisti u većini slučajeva svojim putovanjem žele postići neka nova znanja, vrlo često izbjegavaju aktivnosti koje bi naudile destinaciji u kojoj se nalaze. Upravo zbog toga je kulturni turizam kao vrsta turizma jedna od održivijih i samim time boljih vrsta turizma. Naravno, ovakva vrsta turizma nije uvijek i nikada neće biti u potpunosti održiva i bez nekih od negativnih nusproizvoda turizma. Isto tako je bitno napomenuti i kako neke od navika kulturnih turista kada posjećuju određene kulturne spomenike i znamenitosti narušavaju samu strukturu i izgled tih znamenitosti. Kada se gleda s tog aspekta kulturni turizam nije održiv, te isto tako takva vrsta turista onda ne može biti ekološki osviještena što dovodi u pitanje opstanak destinacije kao kulturne destinacije, ali i kao destinacije u općenitom smislu.

Najveća prednost kulturnog turizma je razumijevanje tuđih kultura odnosno međunarodno kulturno razumijevanje. Putem interakcija lokalnog stanovništva i posjetitelja dolazi do razumijevanja koje se ne može postići samim promatranjem naroda. Kulturni turizam je ključan upravo u povezivanju lokalnog stanovništva i posjetitelja te u postizanju sklada između njih. U današnje doba je iznimno bitno povezivanje i međusoban sklad između različitih ljudi. Uz sve više prisutnu globalizaciju i digitalizaciju puno je lakše povezivanje između različitih kultura. Samim time je jednostavnije izmijeniti znanja o kulturama i različitim običajima koje ne bi bilo moguće bez ovakvog trenda.

1.2. Uloga kulturnog turizma u razvoju grada

Svaka vrsta turizma ima značajnu ulogu u razvoju grada odnosno turističke destinacije. Kulturni turizam ima značajnu ulogu u turističkoj ponudi neke destinacije. Kulturna baština dodaje estetsku i intelektualnu privlačnost nekoj destinaciji. Destinacije koje nemaju dovoljno dobro razvijenu kulturnu ponudu nekada nemaju bogatu odnosno raznoliku povijest ili je ne znaju iskoristiti na

pravilan način. Kada grad u svojoj ponudi ima mnogo kulturnih znamenitosti i atrakcija može se zaključiti kako je taj grad ekstremno pogodan za razvijanje kulturnog turizma. Uz poboljšanje atraktivnosti destinacije, također i pomaže obrazovanju i edukaciji turista. Kada turist putuje s motivom razgledavanja neke destinacije te njezinih prirodnih i kulturnih znamenitosti, turist dobiva nova znanja o toj destinaciji, njenom jeziku, običajima i mnogim drugim stvarima. Kulturni turizam također pomaže i kod pretjerane saturacije u destinaciji nastale zbog masovnog turizma koji se temelji na konceptu: sunce-more koji možemo vidjeti na primjeru Portugala, a čak i Opatije.⁹ Ovakav pristup turizmu je potpuno zastarjeli te bi turističke destinacije trebale težiti izbjegavanju promoviranja ovakvog koncepta turizma.

Kulturni turizam ima široki spektar uloga u razvoju grada. Jedna od najbitnijih uloga kulturnog turizma je ekonomski rast, ali osim nje ima velik broj drugih isto tako značajnih uloga. Jedna od tih uloga je otvaranje novih radnih mjesta čime se potiče zapošljavanje lokalnog stanovništva te poboljšanje njihovih životnih uvjeta. Također, pomaže i rastu i razvoju malih i lokalnih obrtnika i poduzetnika. Ovo je posebno istinito u slučajevima u kojima poduzetnici i obrtnici nude nekakve kulturne suvenire, neku vrstu umjetnosti vezane uz grad i njegov kulturni identitet te gastronomske usluge, pogotovo autohtona jela. Samim time dolazi do razvoja ekonomskog rasta destinacije što ju čini pogodnijom za lokalno stanovništvo. Isto tako, pomaže i u promociji i razvoju lokalnih umjetnika, kulturnih događaja i lokalne zajednice iz čega se može vidjeti kreativna i kulturna raznolikost grada. Promoviranjem i razvojem lokalnog stanovništva i poduzetnika i umjetnika dovodi ne samo do velikog ekonomskog napredovanja i do napredovanja sloge u zajednici nego isto tako i do obogaćivanja njegovog kulturnog identiteta.

Kroz promoviranje i napredovanje kulturnog turizma grad postaje kulturni centar. Kada grad postane kulturni centar onda privlači mnogobrojne kulturne turiste, ali isto tako i znanstvenike i stručnjake te studente iz svih krajeva svijeta. Ovim putem se u gradu izmjenjuju ideje i znanja te se u nekim slučajevima rade i razna istraživanja. Ovaj proces pomaže ne samo u promoviranju neke destinacije nego isto tako i izmjeni znanja koje onda dovodi do daljnjeg rasta i razvoja te samog otkrivanja novih znanja. S obzirom da je znanje obnovljiv resurs koji se udvostruči svake dvije godine te se također smatra najbitnijim resursom, ovaj proces pomaže u ostvarivanju velikog napretka za sadašnje, ali i buduće generacije.

⁹ Richards, G.(1996.): Cultural Tourism in Europe, CAB International, str. 264.

Revitalizacijom urbanih prostora transformira se zapuštene dijelove grada u kulturna središta koja privlače turiste ali i lokalno stanovništvo. Razvojem kulturnog turizma grad postaje atraktivniji, privlačniji i pristupačniji te samim time privlači i veći broj turista. Samom restauracijom, revitalizacijom i rekonstrukcijom prostora potiče se razvoj grada te njegov daljnji napredak. S obzirom da se u današnje doba potiče i zalaže za održivi razvoj ovakav način razvoja destinacije je iznimno bitan za osiguravanje prepoznatljivog identiteta destinacije odnosno grada na svjetskoj razini.

2. Povijesno i kulturno nasljeđe grada Rijeke

Grad Rijeka je poznato kulturno i povijesno središte Republike Hrvatske, ali i same Europe. Zbog svoje duge i bogate povijesti može se pohvaliti velikom količinom kulturnih znamenitosti kao i kulturnih spomenika. Svaki grad ima određene kulturne i povijesne znamenitosti s kojima se ponosi te koje doprinose njegovom kulturnom identitetu. Samim tim što grad ima dulju povijest i veće kulturno nasljeđe to ga čini više privlačnijim potencijalnom turistu. Ukoliko grad predstavi i publicira svoje povijesno i kulturno nasljeđe na pravi način privuci će mnogobrojne turiste kojima su motivi putovanja kultura i povijest. Isto tako, ukoliko grad ne prepozna svoj kulturni potencijal i samim time ne donese pravovremene odluke neće moći dalje razviti svoju destinaciju kao kulturno središte, ali neće biti privlačno ni potencijalnom kulturnom turistu kao potencijalna destinacija.

Grad Rijeka nudi široku ponudu muzeja, galerija i raznovrsnih kulturnih događaja koji su prepoznati diljem cijele Europe. Upravo zbog svoje raznolike i raznovrsne ponude grad se može pohvaliti velikom privlačnošću i atraktivnošću svakom potencijalnom turistu, a pogotovo onom kojemu je glavni motiv dolaska kultura. Uz svoju raznovrsnu, privlačnu i dugu povijest, grad se može pohvaliti i sa svojim privlačnim položajem koje se odražava kroz njegovu povijest, ali i sa svojim prirodnim i kulturnim atrakcijama. S obzirom na sve elemente i sadržaje ponude koje ova destinacija nudi može se vidjeti kako je grad zanimljiv, estetski privlačan i očaravajući kao potencijalna destinacija za odmor i relaksaciju. Iz primjera nekoliko zemalja poput Japana i Austrije, a pogotovo Republike Irske može se vidjeti kako je ovakva vrsta turizma poželjna i kako pomaže u daljnjem razvoju grada.¹⁰

2.1. Pregled povijesti grada Rijeke kao pomorskog i kulturnog središta

Grad Rijeka je kroz cijelu svoju prošlost imala iznimnu važnost kao gospodarsko, pomorsko te također kulturno središte. Zbog ovih uloga je uvijek bila iznimno bitno i prepoznatljivo središte. Kroz svoju povijest i sadašnjost grad Rijeka je postavljen kao veliko prometno i pomorsko središte. Samim svojim pogodnim položajem je iznimno pogodna i poželjna destinacija. Položajno je pogodna ne samo za pomorski, nego i za prometni transport. Samim time se predstavlja prilika

¹⁰ Magaš, Vodeb, Zadel(2018.): Menadžment turističke organizacije i destinacije, FMTU, Opatija, str. 4.

lakšeg povezivanja s drugim destinacijama, što u prijevodu znači da je lakše omogućeno provođenje trgovine i izmjene i prijevoza potrebnih namirnica, sirovina i tereta.

Tijekom prošlosti, ali i u sadašnjosti grad Rijeka igra veliku ulogu kao ključna luka Jadrana. Upravo zbog toga je jednu od važnih uloga u prošlosti igrala u trgovini i pomorstvu. Isto tako je bila ključna u provođenju trgovine između različitih regija odnosno kultura čime doprinosi i kulturnom napretku kroz prošlost. Zbog ovoga je grad poznat na svjetskoj bazi kao pomorsko središte. Iako se u današnje doba daje manji naglasak gradu Rijeci kao pomorsko središte zbog velike globalizacije i lakše mogućnosti lakšeg međunarodnog povezivanja, isto tako je bitno pomorsko središte kao i u prošlosti.

Također se isto tako smatra kao i veliko kulturno središte Hrvatske, ali i cijele Europe. Zbog utjecaja različitih vladavina kroz svoju dugotrajnu i bogatu povijest, grad Rijeka ima vidljive mnogobrojne utjecaje kroz arhitekturu, kulturu te raznovrsne običaje. S obzirom da svaka vladavina ostavlja svoje tragove na područje, kroz grad Rijeku je lako prepoznatljiv utjecaj drugačijih utjecaja. Ovo pomaže gradu da ima velik broj kulturnih spomenika i sadržaja, ali i da ima zanimljiv i jedinstven kulturni identitet koji je prepoznatljiv.

Kroz čitavu povijest grada su se vodile bitke za vlast nad njegovim teritorijem što dodatno pomaže razvijanju kao trgovačkog i pomorskog središta. S obzirom da se vlast nad ovim teritorijem mijenjala veliki broj puta kroz njegovu povijest prisutni su veliki utjecaji svakakvih kultura, običaja i tradicija tih vladavina. Svaka vladavina bi prilikom preuzimanja vlasništva nad teritorijem dodatno razvila i urbanizirala grad kao trgovačko, pomorsko i kulturno središte. Zbog ovoga se je kroz dugi niz godina znatno rasla, urbanizirala i modernizirala svaka stavka potrebna za bezbrižno razvijanje središta i za daljnji rast, razvoj i napredak.

2.2. Istaknute kulturne znamenitosti i baština grada

Grad Rijeka ima bogatu baštinu te veliki broj znamenitosti. Zbog ovoga je grad Rijeka iznimno bitan kulturni centar. Kada grad ima bogatu baštinu izgleda poželjnije potencijalnom turistu te samim time ima bolji položaj u podsvijesti potencijalnog budućeg turista. S obzirom da je grad Rijeka grad koji se razvijao dugi niz godina samim time se može pohvaliti svojim kulturnim znamenitostima. Povijesni i kulturni izvori se smatraju velikim turističkim potencijalima, što

ukazuje kako je doprinos prethodnih generacija značajan u daljnjem razvoju grada i njegove turističke ponude.¹¹

Velikim brojem kulturnih znamenitosti i spomenika može se privući grupa kulturnih turista kojima je bitna kulturna baština. S obzirom na ovo može se zaključiti kako je grad Rijeka uspio napredovati i razvijati se kroz svoju povijest. Kako bi se osigurao ovaj razvoj bitno je dati naglasak na najistaknutije i najzanimljivije znamenitosti koje destinacija nudi. Ukoliko se ne naglase pravilne kulturne znamenitosti turist neće biti motiviran putovati u tu destinaciju te će se odlučiti za odlazak u drugu destinaciju.

Neke od najistaknutijih i neprepoznatljivijih kulturnih znamenitosti grada Rijeke su:¹²

- Tvrđava Trsat
- Kosi toranj
- Katedrala sv. Vida
- Guvernerova palača
- Gradska ura

Trsat je savršen primjer kulturnih znamenitosti koje su preostale u gradu Rijeci kao monument njezine duge povijesti. S obzirom da je Trsat srednjovjekovna tvrđava koja je smještena na brdu te samim time pokazuje predivan pogled na grad Rijeku, upravo zbog tog spoja pozicije i povijesti privlači veliki broj turista. Tokom zimskih mjeseci u doba adventa ukrašena bezbrojem svjetlucavih lampicama i ukrasa privlači još veći broj turista, ali isto tako i lokalnog stanovništva kako bi vidjeli tvrđavu ukrašenu kao iz bajke. Kada se spominje tvrđava Trsat bitno je istaknuti i trsatske stube koje su također znamenitost. Trsatske stube su posebno interesantne upravo zbog priče koja je povezana uz njihovu gradnju te i sam njihov broj. Zbog ovoga se mnogi ljudi odlučuju ići stubama i brojiti ih u nadi kako bi konačno saznali pravi broj stepenica. Najpopularnije doba kada se ljudi odlučuju koristiti stube je u doba Velike Gospe. S obzirom da se na Trsatu nalazi Crkva Majke Božje Trsatske ovo nije iznenađujuće, ali posjetitelji ne dolaze samo zbog tog razloga. Dio posjetitelja posjećuje crkvu upravo zbog slike Majke Božje o čijem nastanku nije puno poznato, te postoji mnoštvo neriješenih pitanja koja se povezuju uz nju.

Kosi toranj je jedan od najpoznatijih kulturnih znamenitosti u gradu Rijeci. S obzirom na to da Kosi toranj ima veliku ulogu u dnevnom životu lokalnog stanovništva, u velikom broju

¹¹ Cetinski, V.(2005.): Strateško upravljanje razvojem turizma i organizacijska dinamika, FTMM, str. 25

¹² Top destinacije: <https://topdestinacije.hr/rijeka-znamenitosti-najvece-hrvatske-luke/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)

slučajeva njegova kulturna uloga pada u drugi plan. Kosi toranj je ime koje se odnosi na toranj koji je zvonik Crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije koje se nalazi u Starom gradu. Svoje zanimljivo ime Kosi toranj je dobio nakon što se 1920 godine izmjerilo kako je nagnut oko 40 centimetara, ali se vjeruje kako je danas nagib vjerojatno veći. Razlog nagibu su podzemne vode potoka Lješnjak koje potkopavaju njegove temelje. Iznad vrata zvonika je istaknuta godina 1377.¹³ Svojim interesantnim nakošenim izgledom i romaničkim izgledom privlači gledatelje koje zanima više o kulturi, one koje zanima vjera, ali i one koji samo smatraju da izgleda lijepo i zanimljivo.

Katedrala sv. Vida je poznata te priziva mnogobrojne kulturne, ali i vjerske turiste. Ova katedrala je jedan od prepoznatljivih simbola grada Rijeke koja je poznata svakom stanovniku, ali i skoro svakome turistu koji se odluči za putovanje u Rijeku. Zbog ovoga ju se naziva i Riječkom katedralom. Jedna od posebnosti kod izgradnje ove katedrale je da je sama izgradnja trajala čitavo stoljeće zbog čestih prekida uzrokovanih manjkom dostupnog kapitala za investiranje u njezinu izgradnju zbog čega se konstanto kočila njezina izgradnja.¹⁴ S obzirom na ovo je tokom godina pretrpjela različite utjecaje na gradnju, nadogradnje i obnove što se može vidjeti iz toga da je konačna katedrala mješavina različitih arhitektonski stilova koji ju čine posebnom i jedinstvenom. Ova katedrala nije samo bitno vjersko središte nego također i značajno i utjecajno kulturno i povijesno središte grada. Unutrašnjost katedrale je uređena mnoštvom umjetničkih djela, slika i skulptura koji daju posebnu čar i šarm katedrali. Svojom atraktivnošću i šarmantnim izgledom privlači raznolike ljude koje zanima posjećivanje ovakvih povijesnih, vjerskih i kulturnih znamenitosti. Upravo zbog ovoga je katedrala sv. Vida iznimno bitna za razvoj i napredak grada Rijeke. Uz prethodnu najavu, moguće je razgledati zbirke koje se nalaze unutar katedrale.

Guvernerova palača je izgrađena između 1893. i 1896. godine u neorenesansnom stilu. Kroz povijest je konstantno mijenjala svoje funkcije. Započela je kao rezidencija guvernera mađarske administracije, a u današnje doba je dom Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja. Samim ovim je velika atrakcija za kulturne turiste, no njen izgled privlači još veći broj turista. Palača zbog svog stila ima neopisivi šarm te skupa s svojim prekrasnim vrtovima predstavlja čarobnu sliku vrijednu posjećivanja. U današnje doba se u muzeju može posjetiti razne izložbe koje se konstantno izmjenjuju i doprinose njegovom šarmu.

¹³ Župa Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, <https://bdm-uznesenja.org/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)

¹⁴ Katedrala sv. Vida, <https://visitrijeka.hr/katedrala-sv-vida/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)

Gradska ura je također jedna od znamenitosti koja predstavlja dugu povijest grada, ali isto tako i ima posebnu ljepotu. Gradska ura se nalazi na šetnici Korzo u samom centru grada. Ona je jedan od sastavnih dijelova starog grada te je jedan od neprepoznatljivijih kulturnih simbola grada Rijeke. Sam toranj je rekonstrukcija koja je izrađena u 17. Stoljeću na temelju stražarskog tornja za koji se smatra da je u prošlosti bio na istom mjestu. Sat je bio nadogradnja koja se dogodila u 18. Stoljeću. Svojim izgledom u današnje doba pridonosi šarmu grada dok je u prošlosti bila bitna i funkcionalna.

Ovo su samo neke od bitnih znamenitosti grada Rijeke koje su najpoznatije. S obzirom da grad Rijeka ima bogatu i široku povijest te samim time i veliki broj kulturnih spomenika i znamenitosti, teško je izabrati najpopularnije i najzanimljivije. Samim time može se reći kako grad Rijeka ima veliku i raznovrsnu ponudu koja privlači kulturne turiste u svoju atraktivnu destinaciju. Isto tako je bitno napomenuti kako se kultura grada proteže daleko u povijesti te se samim time može uočiti koliko je bitna u razvoju današnje civilizacije.

2.3. Zaštita i očuvanje kulturnog nasljeđa

S obzirom da povijest i kultura imaju veliki značaj u razvoju gradova, iznimno je bitna njegova zaštita i očuvanje. Kulturno nasljeđe također označava i jedan dio identiteta nekog grada zbog čega je njegovo očuvanje iznimno bitno za njegovo održavanje kroz mnogobrojne iduće generacije. Zbog povezivanja kulturnog nasljeđa s svojim identitetom gradovi ili destinacije čuvaju svoje kulturno nasljeđe i zbog osjećaja zajedništva i povezivanja s prijašnjim generacijama lokalnog stanovništva. Upravo zbog toga, problem zaštite ovih atrakcija ne pripada potpuno turističkoj djelatnosti jer ona nije njegov jedini ni primarni vlasnik.¹⁵ Kroz očuvanje kulturne baštine se privlači i veliki broj kulturnih turista i dolazi do mogućnosti njihovog obrazovanja, isto kao i obrazovanja lokalnog stanovništva o njegovoj povijesti i tradiciji.

Kada grad odluči zaštititi i očuvati svoje kulturno nasljeđe mora biti spreman i odlučan na potrebne mjere koje su obvezne kod njegovog očuvanja. Postoji nekoliko različitih načina na koji grad može provesti zaštitu i očuvanje kulturne baštine. Kod svakog od načina je iznimno bitno imati jasnu strategiju i mjere. Ukoliko strategija i mjere nisu jasno odabrane ili su neostvarive nemoguće je očuvati i zaštititi kulturno nasljeđe grada.

¹⁵ Cetinski, V.(2005.): Strateško upravljanje razvojem turizma I organizacijska dinamika, FTMM, Opatija, str. 37.

Postoji veliki broj načina na koji se može zaštititi i očuvati kulturno nasljeđe i baština. Neki od tih načina su:¹⁶

- Zakonska zaštita
- Konzervacija i restauracija
- Edukacija i svijest
- Digitalizacija i dokumentacija
- Međunarodna suradnja

Zakonskom zaštitom postiže se zaštita koja nije potpuno efikasna, ali i dalje djeluje kao jedna od zaštita koja je najviše primijenjena u današnje doba. Ovu vrstu zaštite treba kombinirati s ostalima kako bi se ostvarilo pravilno očuvanje i zaštita znamenitosti. Ovakvom se vrstom zaštite postiže svijest turista, ali i lokalnog stanovništva da je ta znamenitost vrijedna očuvanja i održavanja njezinog opstanka. Ovim putem se omogućava kažnjavanje onih koji ne poštuju zaštitu znamenitosti te ju tako dovode u opasnost. Najistaknutiji primjer ovakve zaštite bio bi uvođenje kulturne znamenitosti na UNESCO popis svjetske baštine.

Konzervacija i restauracija je bitna pogotovo kod umjetnosti. S obzirom da je ovo jedan od bitnih načina zaštite i očuvanja kulturne baštine i samim time i očuvanja velikog dijela povijesti, pokrenuti su mnogi smjerovi na fakultetima koji su usmjereni upravo na ovu vrstu očuvanja. Ovo znači da se kroz studije radi na educiranju ljudi o načinima kojima je moguća ovakva vrsta očuvanja kulturne baštine. Samim ovim pokretom očuvan je veliki broj kulturnih znanosti i umjetnosti koji bi inače bili zanemareni te samim time možda ne bi bili očuvani u prestižnom stanju i u današnje doba.

Iako mnogi ljudi ne znaju, edukacija i svijest je jedan od bitnijih načina očuvanja kulturne baštine. Educiranjem i povećanjem svijesti ljudi o kulturnoj baštini moguće je uveliko očuvati kulturnu baštinu jer mnoga uništenja ili oštećenja kulturne baštine nastanu upravo zbog nedovoljnog stupnja educiranosti ljudi. Kako bi se to izbjeglo bitno je uputiti ljude na pravilno rukovođenje i baratanje ovim neprocjenjivim dijelovima povijesti nekog naroda. Ukoliko su ljudi pravovremeno educirani i osviješteni o važnostima vezanim uz kulturnu baštinu njihove kulture, ali i od drugih kultura, moguće je da će biti očuvane za mnoge druge naraštaje.

Digitalizacija i dokumentacija su već veliko poznati pojmovi zbog globalizacije. Digitaliziranjem kulturne baštine koja to dozvoljava se osigurava da ukoliko u budućnosti dođe do

¹⁶ Strateški plan Ministarstva culture 2020-2022, Ministarstvo culture Republike Hrvatske, str. 79-80

oštećenja ili potpunog uništavanja može joj se pristupiti bar u digitalnom obliku. Isto tako, pravilnom dokumentacijom kulturne baštine lakše se može uočiti ukoliko je nešto oštećeno, ili čak ako je nešto nestalo. Također se može lakše i popraviti i rekonstruirati ukoliko je sve detaljno obilježeno i označeno. Neki od bitnih otkrića vezanih za kulturnu baštinu su se dogodila upravo zbog adekvatnog i pravilnog dokumentiranja cijelog procesa izrade i premještanja kulturne baštine.

Poticanjem međunarodne suradnje se isto tako može dovesti do očuvanja kulturnih znamenitosti i samim time također i kulturnog identiteta grada. S obzirom da se u današnje doba uvelike potiče i teži k međunarodnoj suradnji, ovakva vrsta povezivanja u cilju očuvanja i zaštite kulturne baštine je iznimno bitna. Međunarodna suradnja možda neće uvelike pomoći kod očuvanja i zaštite loklnih kulturnih znamenitosti, no ona će pomoći pri očuvanju velikog dijela kulturnog identiteta lokalnog stanovništva.

Iznimno je bitno držati se odabranog načina zaštite i očuvanja kulturnog nasljeđa kako ne bi došlo do neadekvatnog očuvanja koje bi moglo dovesti do oštećenja, uništenja ili zaborava u nekim slučajevima. Kako se to ne bi dogodilo vrlo je bitno izabrati adekvatan način zaštite i očuvanja. Moguće je pravilno očuvanje i zaštita nasljeđa korištenjem nekoliko od navedenih načina međusobno, ali je iznimno bitno pravilno ih ispreplesti. Ukoliko se koristi više od jedne metode bitno je da se pravilno pripremi i izvede ispreplitanje tih metoda jer u suprotnom može doći do negativnog rezultata. Najvažnije je adekvatno se pripremiti i imati na umu samo najbolje kada se govori o očuvanju i zaštiti kulturnih znamenitosti grada.

Naravno, postoje mnoge druge vrste očuvanja, zaštite kulturne baštine kojom se može koristiti, ali ovo su samo neke od tih metoda. Uzimajući u obzir da je proces zaštite i očuvanja iznimno bitan i značajan kako bi se očuvao kulturni identitet destinacije bitno je pravilna i adekvatna uporaba. Najbitniji proces je planiranje jer ukoliko se ne planira na pravi način uzimajući u obzir sve rizike koji se mogu povezati s ovim procesima može doći do nerealnih ciljeva i očekivanja. Realizacija je također jako bitna, no ukoliko se ne planira pravilna realizacija možda neće biti u potpunosti obavljena. Samom realizacijom se želi doći do ostvarivanja ciljeva i dosezanja očekivanja postavljenih u fazi planiranja.

Sama zaštita kulturne baštine je korak koji destinacija uzima kako bi osigurala da buduće generacije imaju svoje kulturno nasljeđe kojim se mogu ponositi. Također, kada neka civilizacija ne bi imala kulturno nasljeđe i kulturni identitet tada ne bi imala ništa što ju čini posebnom, te

samim time ne bi bila jedinstvena i dragocjena. Samim time ne bi imala ništa što ju razlikuje od drugih civilizacija što bi značilo da nije vrijedna spomena za razliku od drugih.

3. Utjecaj kulturnog turizma na razvoj Rijeke

Kulturni turizam ima veliki značaj u razvoju gradova te njihovim daljnjim napretkom. Velik broj posjetitelja dolazi u grad Rijeku kako bi uživali u bogatoj povijesti, arhitekturi te kulturnim događajima. Ovim aktivnostima turisti potiču ekonomski rast grada. Kulturni turizam također doprinosi očuvanju lokalnog identiteta i baštine kroz revitalizaciju i obnovu kulturnih znamenitosti i spomenika. Održavanjem mnogobrojnih festivala, izložbi te kulturnih događaja grad povećava atraktivnost grada uz povećanje ekonomskog profita. Ovim putem grad Rijeka promovira kulturni turizam te potiče održivi model razvoja grada.

S obzirom da je grad Rijeka mijenjala mnoge vladare u povijesti to se to može vidjeti i odraženo kroz samu arhitekturu grada, samim time velike predispozicije za kulturni turizam. Budući da je grad sam po sebi svojim atraktivnim izgledom vrijedan spomena i samim time izrazito prepoznatljiv na europskom turističkom tržištu. S obzirom kako je ovo jedan veliki dio neke turističke destinacije može se vidjeti kako ono utječe na njegov razvoj, te samim time može odrediti na koji način će destinacija nadalje rasti. Ukoliko se predispozicije grada ne iskoriste na pravilan način može doći do negativnog učinka na daljnji razvoj i napredak. Gledajući kako svaka destinacija želi doći do neke razine napretka gdje će biti prepoznatljiva i poželjna iznimno je bitna pravovremena edukacija i reagiranje u skladu s promjenama na turističkom tržištu. Turistička ponuda grada Rijeke bi trebala biti korak ispred turističke potražnje kako bi se grad uspio pravovremeno razvijati na pravilan način u skladu s svojim načelima.

3.1. Kulturne predispozicije grada Rijeke

Grad Rijeka je jedno od središta Republike Hrvatske koja ima jako pogodne kulturne predispozicije. Zbog svojeg pogodnog položaja i zbog svojeg izgleda ima povoljne preduvjete. Koliko je poseban i poželjan njezin položaj može se uočiti iz toga što je kroz svoju dugu povijest promijenila mnoštvo vladara. Uzimajući u obzir veliki broj promjena vladavina u prošlosti, nije iznenađujuće da grad Rijeka ima mnoštvo različitih utjecaja koje su ostavile trag na njenoj kulturi. Svaka od vladavina je ostavila svoj trag na gradu, bilo arhitekturom ili nekim drugim značajem. Samom činjenicom da je grad mješavina različitih arhitektoloških utjecaja može se vidjeti kako grad Rijeka ima veliku predispoziciju za razvoj različitih kultura i održavanja različitih kulturnih

običaja i isto tako i različitih kulturnih tradicija raznovrsnih naroda koji su u prošlosti živjeli na području grada Rijeke.

3.2. Razvoj kulturne baštine grada Rijeke kroz povijest

Povijest grada Rijeke započinje s Ilirima u antičko doba. Iliri su starosjedioci koji su naseljavali područje Rijeke prije dolaska Rimljana. Poznati su kao vješti ratnici i trgovci te su zbog toga pravili svoje nastambe na strateškim lokacijama. Nakon Ilira dolaze Rimljani koji su osvojili ilirske teritorije i osnovali naselje Tarsatica. Tarsatica je služila kao važno vojno i trgovačko središte upravo zbog svog pogodnog položaja zbog čega je također postala i značajno tranzitno područje. Rimljani su pomoću svojih sposobnosti urbanizirali i unaprijedili infrastrukturu grada. Ostatci termi i drugih građevina iz ovog doba su još prisutni u današnjem gradu. Također su doprinijeli gospodarskom, ekonomskom i kulturnom razvoju grada kroz trgovinu i proizvodnju. Donošenjem svoje arhitekture, religije, umjetnosti i običaja koje su zatim pomiješali s ilirskim tradicijama stvaraju multikulturalno središte gdje se susreću različiti narodi i običaji. Nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva se i dalje nastavlja koristiti njihova infrastruktura neko vrijeme.

Tokom srednjovjekovnog razdoblja grada Rijeke dolazi do mnogih promjena i daljnjeg razvoja pod različitim vladarima. Nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva doživljava period nestabilnosti. U ovo vrijeme se događaju brojne migracije tijekom kojih se Slaveni i Avari naseljavaju na području Rijeke i Slaveni postaju dominantno stanovništvo. Tijekom franačke vlasti Rijekom upravljaju lokalni knezovi pod franačkom kontrolom. U ovo doba se stabilizira te nadalje razvija trgovina i ekonomija i dobija značaj kao tranzitno mjesto trgovine između unutrašnjosti i obale. U 12. stoljeću doživljava veliki gospodarski rast, dok se u 13. stoljeću grade obrambene zidine i mnogobrojne crkve i samostani. Krajem 15. stoljeća Habsburška Monarhija preuzima kontrolu i pretvara grad u administrativno i vojno središte. Najznačajniji spomenik iz ovog doba je Trsatska gradina. Zbog svoje strateške važnosti omogućen joj je kontinuirani rast i razvoj kroz ovo doba.

Tijekom razdoblja u kojem je grad Rijeka bila u Habsburškoj vlasti doživjela je značajan politički, kulturni i gospodarski razvoj zbog čega se smatra kao jedno od glavnih središta Habsburške Monarhije. Kao dio Habsburške Monarhije osjetila je sigurnost i stabilnost što joj je omogućilo značajan rast. Razvojem različitih trgovačkih ruta, omogućilo joj se da bude trgovačko središte obale, ali i kopna. U ovo doba je također doživjela i industrijski razvoj. Izgradnjom

tvornice torpeda, koja je bila prva takva u svijetu, probija se u industrijskoj revoluciji. Uz to istovremeno razvija i brodogradnju i proizvodnju šećera i papira. Ovo joj pomaže kod rasta stanovništva zbog doseljavanja ljudi u potrazi za poslom. Ovo razdoblje obilježila je proširenjem i modernizacijom infrastrukture, ali i kulturnim rastom omogućenim otvaranjem različitih kazališta, knjižnica i škola. Kulturni centar grada postaje Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca.

19. stoljeće obilježava gospodarski, infrastrukturni i kulturni razvoj. Početkom stoljeća postaje podložna političkim promjenama zbog napoleonskih ratova. Kao dio Ilirskih provincija pod francuskom upravom doživljava mnoge reforme poput poticanja gospodarstva i moderniziranja uprave. Nakon Napoleonovog poraza grad se vraća pod vlast Habsburške Monarhije gdje nastavlja svoj gospodarski i industrijski razvoj. Povratkom statusa slobodne kraljevske luke uspijeva pridobiti mnogobrojne povlastice i poticaje koje dodatno pomažu u osiguravanju kontinuiranog rasta i razvoja grada. Kao i kroz veliku većinu svog postojanja, grad Rijeka kroz ovo razdoblje nastavlja s najvećim rastom i razvojem, odnosno najvećim napretkom upravo zbog svojeg pogodnog položaja i svoje pristupačnosti putem luke. Kao i do tada svojom urbanizacijom i razvojem privlači veliki broj novog stanovništva koje dolazi u nadi za prilikom za posao. S obzirom na doseljavanje raznolikog stanovništva različitih kultura, običaja i tradicija, dolazi do razvijanja velikog stupnja multikulturalizacije unutar grada. Zbog ovoga dolazi do razvoja novih kulturnih običaja i tradicija koje obogaćuju kulturni i društveni život grada. Uz pomoć brojnih kulturnih institucija kao i činjenice da je veliko kulturno, obrazovno i društveno središte dolazi do velikog stupnja rasta i razvoja grada što dovodi do zadovoljstva lokalnog stanovništva.

Kroz 20. stoljeće grad se pod različitim vlastima suočavao s ratovima i okupacijama održavajući svoju prepoznatljivost kao važan trgovački, kulturni i industrijski centar. Početkom stoljeća ima status slobodne luke što potiče njen gospodarski razvoj. Nakon rata postaje predmet teritorijalnih sporova, nakon čega postaje nezavisna Država Rijeka te nakon kratkog vremena postaje dio Italije gdje doživljava političku represiju i promjene u gospodarskom i društvenom životu. Nakon talijanske kapitulacije ju okupiraju nacistički vojnici te postaje centar raznih bitki zbog kojih se mnogo zgrada i dio infrastrukture uništava. U poslijeratnom razdoblju, kao dio Jugoslavije prolazi kroz obnove i rekonstrukcije dok je industrija bila nacionalizirana. U ovo doba također doživljava i industrijalizaciju i urbanizaciju te se otvaraju mnoge tvornice i moderniziraju

brodogradilišta što privlači radnike te dovodi do demografskog rasta. Moderniziranjem prometne infrastrukture grad se dodatno poboljšava i razvija. Otvaranjem kazališta, muzeja, galerija i sveučilišta doživljava kulturni procvat, te postaje središte kulturnih događaja. Tijekom domovinskog rata pati zbog gospodarske krize i izbjegličkog vala. Nakon rata postaje dio nezavisne Hrvatske tranzicionira prema tržišnoj ekonomiji što je imalo svoje izazove, ali i prilike za gospodarski rast i razvoj. U ovom razdoblju Rijeka ostaje ključna za trgovinu, ali također razvija i nove sektore poput turizma, usluga i tehnologije. Istovremeno gradi nove poslovne i stambene objekte i obnavlja i revitalizira povijesna područja. Upravo zbog svog konstantnog napredovanja i njegevanja kulturne baštine uspjeva se razvijati u pravome smjeru.

Utjecaj kulturnog sadržaja na razvoj grada Rijeke može se vidjeti i iz toga da je grad Rijeka bio prestolonasljednica europske kulture 2020. Titula grada kulture Europe pomaže ukazati na ključne probleme s razvojem i promoviranjem kulturnog turizma u Europi, te samim time pomaže lakše ukloniti te izazove.¹⁷ Iz ovog primjera se može vidjeti kako i grad veličine grada Rijeke s količinom lokalnog stanovništva koji je prisutan u gradu može biti uspješan ukoliko ima određene predispozicije koje iskoristi na pravilan način. Ovo je pomoglo razvoju grada Rijeke u pravom smjeru. Da se situacija u 2020 godini nije razvila u smjeru koji je svima poznat, Rijeka bi kao grad ostvarila najveći broj noćenja, posjetitelja i ekonomskog prihoda do tada. Nažalost, s obzirom kako se situacija razvila to nije postignuto. Iako se ovaj cilj i želja nisu ostvarili, grad je i dalje bio prepoznat kroz cijelu Europu. Skoro svaki kulturni turist će prepoznati grad Rijeku kao jedno veliko središte kulture vrijedno posjećivanja s obzirom na ovu prestižnu titulu koja joj je dodijeljena prije četiri godine.

Grad Rijeka je već u davnoj povijesti imala pogodan položaj zbog kojeg je bila poželjno geografsko područje za mnoge vladare. Zbog ovoga je promijenila veliki broj vladara i samim time i veliki broj utjecaja na njezino razvijanje. Svaka vladavina sa sobom donosi pojedine elemente kulturne baštine koji onda utječu na sam smjer kretanja rasta i razvoja grada. Također, ima utjecaj i na estetski izgled grada i na njezine običaje, jezik i gastronomiju. Svaka kultura ima neke svoje običaje i tradicije koje ostavljaju trag na razvoju destinacije. S obzirom da se razvoj destinacije ne može predvidjeti u potpunosti i sigurno, bitno je u planu imati na koji način se želi razvijati destinacija kako bi se moglo kretati u pravom smjeru i kako bi se moglo vratiti na pravi put ukoliko se skrene s puta.

¹⁷ Richards, G.(1996.): Cultural Tourism in Europe, CAB International, str. 30

Samim time da je grad Rijeka bila jako aktivna u svim aspektima poput trgovine i pomorstva je razvila određenu količinu kulturne baštine i kulturne raznolikosti. Uz to stalnim promjenama vladavine nad teritorijem grada Rijeke i konstantnim naseljavanjem raznovrsnog stanovništva dolazi do velike i jedinstvene prilike spajanja različitih jezika i kultura. Spajanjem mnogobrojnih kulturnih običaja, tradicija i jezika dolazi do autohtonog spoja kulture kojim se grad Rijeka danas ponosi i hvali.

3.3. Utjecaj kulturnog sadržaja na razvoj grada Rijeke

Kulturni sadržaj ima izniman utjecaj na razvoj neke destinacije. Ovo se može uočiti i na slučaju grada Rijeke, koji se u prošlosti dodatno razvijao pomoću svog bogatog kulturnog sadržaja odnosno kulturne baštine. Može se reći kako količina boljih i raznovrsnijih kulturnih sadržaja privlače više kulturnih turista i samim time pridonose lakšem i bržem napretku razvoja grada. S obzirom da je grad Rijeka poznat po svom kulturnom nasljeđu, može se zaključiti kako ima najbolju vrstu predispoziciju za daljnji napredak i razvoj.

Zbog svog pogodnog položaja i brzog napretka kulture, grad Rijeka je također napredovao velikom brzinom te je procvjetao u grad kulture kakvog ga danas svi prepoznaju. Uz pomoć kulture uspio je s probijanjem kao destinacija koja je pogodna za različite turiste koji su motivirani dolaskom u potencijalnu kulturnu destinaciju. Isto tako se može i primijetiti kako se lokalno stanovništvo pomoću raznovrsnih kulturnih sadržaja može poistovjetiti i povezati s poviješću grada na nivou koji ne bi bio moguć bez takvih sadržaja.

Ukoliko je lokalno stanovništvo u skladu s vlastitim kulturnim identitetom, te isto tako i prakticira tradicionalne kulturne tradicije svoje prošlosti lakše će dovesti svoj grad do razvoja i napretka. S obzirom da je kulturni identitet iznimno bitan i velik dio lokalne zajednice te samim time i veliki dio prošlosti koji većina dijeli može se vidjeti kako ono utječe na razmišljanja samih građana. Ukoliko lokalno stanovništvo zaboravi svoje korijene odnosno počne ignorirati svoj kulturni identitet može doći do nepopravljive štete zbog čega će s vremenom doći do propadanja grada. Ovaj trend se može vidjeti u gradovima i mjestima gdje je u lokalnoj zajednici preostalo samo doseljeno stanovništvo koje nema potrebu prakticirati i primjenjivati tradicije koje nisu vezane direktno uz njih. Ovo se također može vidjeti i u mjestima i gradovima gdje se veliki broj lokalnog stanovništva iselio u potrazi za boljim životom zbog čega onda u mjestu preostaje maleni dio zajednice koji ne može ili ne želi sam prakticirati tradicije i običaje

4. Revitalizacija grada Rijeke kroz razvoj kulturnog turizma

Razvoj kulturnog turizma u većini slučajeva pozitivno utječe na razvoj nekog središta. Daljnjim razvojem i obnovom kulturnih središta i spomenika se revitalizira grad. Revitalizacija grada je iznimno bitna ne samo zbog izgleda grada i privlačenja turista, nego i zbog stvaranja privlačnosti i dobrog pozicioniranja grada u podsvijesti lokalnog stanovništva. Nakon obnove kulturnih središta i spomenika, grad se poboljšava estetski zbog čega može biti percipiran bolje u podsvijesti lokalnog stanovništva. Kako bi došlo do većeg zadovoljstva lokalnog stanovništva, ali i većeg zadovoljstva turista te samim time i većeg broja posjećenosti, iznimno je bitno da se obnova kulturnih središta obavi efikasno i pravo mjereno. Ukoliko se prirodno okruženje, povijesno nasljeđe i kulturna dobra unište, destinacija neće moći biti u stanju privući turiste i samim time neće moći dalje razvijati turizam.¹⁸

S obzirom da je grad kulturno osviješten te samim time u podsvijesti drži kulturu na visokoj poziciji, može se zaključiti kako je bitna revitalizacija i očuvanje kulturne baštine, nasljeđa i identiteta grada. Samim razvojem kulturnom turizma dolazi do revitalizacije grada. Uz veći broj turista koji posjećuju grad zbog kulturnog turizma, može se vidjeti poboljšanje u funkciji razvoja grada. Pomoću velikog broja turista, lokalno stanovništvo dobiva ideje kako poboljšati i proširiti svoju ponudu kako bi turisti bili zadovoljniji, ostajali duže u destinaciji te kako bi potrošili više novca. Samim pokretom poboljšanja i širenja ponude lokalno stanovništvo revitalizira svoj grad na jedan način. Kako bi bili sigurni da se grad poboljšava, razvija i revitalizira građani moraju pažljivo pratiti napredak grada i biti spremni poduzeti potrebne akcije pravovremeno. Ukoliko se sve planirane akcije provedu pravovremeno i na adekvatan način doći će do poboljšanja izgleda i kvalitete ponude.

4.1. Obnova zaboravljenih kulturnih središta grada Rijeke

S obzirom da grad Rijeka ima veliku količinu kulturnih znamenitosti sadržaja, nije čudno da su neke od njih zaboravljene ili zanemarene. Zbog ovoga je iznimno bitno očuvanje, zaštita i obnova kulturnih znamenitosti i spomenika kako bi se očuvao kulturni identitet grada. S obzirom da skoro svaka vrsta obnove, zaštite i očuvanja ostavlja svoj trag, bitno je uočiti koje metode najefikasnije i najmanje invazivno djeluju kako bi se očuvao integritet kulturne baštine i identitet grada.

¹⁸ Magaš, Vodeb, Zadel(2018.): Menadžment turističke organizacije i destinacije, FMTU, Opatija, str. 98

Uzimajući u obzir kako se kulturni turizam ne može razvijati bez kulturnog nasljeđa iznimno je bitno očuvati ga kako bi kulturni turizam uopće postojao.¹⁹

Obnova zaboravljenih kulturnih središta daje novi život kulturi, ali i pomaže lokalnom stanovništvu i kulturnom turistu lakše povezivanje s kulturnim identitetom grada. Gledajući s aspekta turista, ukoliko neko kulturo središte nije dovoljno vrijedno spomena ili je zaboravljeno od strane lokalnog stanovništva, velika je vjerojatnost da neće biti zanimljivo ni atraktivno ni turistu. Upravo ovo je najveći razlog zašto je bitna obnova zaboravljenih kulturnih središta uz očuvanje vlastitog kulturnog identiteta.

4.2. Izazovi buduće obnove kulturnih središta

Iako obnova kulturnih središta može i u većini slučajeva hoće dovesti do veće posjećenosti mjesta te samim time i većeg ekonomskog priljeva ono može imati i određene popratne izazove. Bitno je imati pravilno postavljene ciljeve u destinaciji, koje se podupiru s smjericama. Smjernice pomažu kod pravilnog izvršavanja faze realizacije odnosno odgovaraju na pitanja: što točno i kada treba biti izvršeno.²⁰ Isto to se može primijeniti i kod planiranja obnove kulturnih središta u gradu. Ukoliko se u fazi planiranja obnove ne uzmu u obzir bar neki od mogućih izazova, moguće je da se obnova i restauracija neće obaviti na pravi i efikasni način. Ovo može dovesti do otkrivanja novih, ali i nekih od starih problema koji su početno bili početni problem zbog kojeg je bila potrebna obnova. Ukoliko se obnova ne isplanira odgovarajuće, te se ne postave jasne i izvedive ishode koje želimo postići obnovom, ona će biti nedovoljna i nepotpuna, a u nekim slučajevima čak i neuspješna.

Postoje mnogi izazovi kada se govori o obnovi kulturnih središta. Neki od najbitnijih potencijalnih izazova kada se govori o obnovi kulturnih sadržaja su:²¹

- Financijski izazovi
- Tehnički izazovi
- Ekološki izazovi
- Estetski izazovi
- Održavanje nakon obnove

¹⁹ Richards, G.(1996.): Cultural Tourism in Europe, CAB International, str. 124.

²⁰ Magaš, D.(2008.): Destinacijski menadžment- Modeli i tehnike, FMTU, str. 28.

²¹ Muhovec, N., Kavas, D.: Strategija upravljanja kulturnom baštinom korištenjem k i industrije, str. 3-9

Prvi od potencijalnih izazova je svima poznati financijski izazov. Ovaj izazov se može tretirati i kao jedan izazov do kojeg se najčešće dolazi, bilo unutar stručnog ili privatnog života ljudi. Ukoliko se neki troškovi ne izračunaju pravilno, samim time se neće moći pravilno alocirati novac zbog čega će doći do izazova kako nastaviti s obnovom. Isto tako u kombinaciji s drugim izazovima može doći do dodatnih troškova za koje se nije spremno zbog čega može doći do zastoja, ali i potpune obustave kompletne renovacije kulturnog središta.

Velikom dijelu ljudi su ekološki izazovi jedni od najbitnijih zbog očuvanja planete. Svaka gradnja pa samim time i obnova kulturnih središta sa sobom donosi određenu razinu onečišćenja koje može negativno utjecati na okoliš. Zbog ovoga se treba pažljivo planirati kakve resurse i materijale će se koristiti, također bi se trebalo birati obnovljive resurse i reciklirane materijale ukoliko je to moguće. Isto tako se treba paziti da se onečišćenje svede na minimum i da se ne prekida svakodnevni život lokalnog stanovništva.

Svaka osoba koja se bavi obnovom zaboravljenih kulturnih središta mora imati specifična znanja i vještine koje će primijeniti. Gledajući kako su ovakve obnove često iznimno kompleksne moraju se dobro razraditi sa svakog gledišta. Osoba koja planira, ali i obavlja obnovu mora uzeti u obzir strukturu središta, potrebne materijale, potrebnu radnu snagu, očuvanje postojećeg dijela te mnoge druge aspekte zbog čega mora vrlo dobro istražiti sve moguće zapise i pripremiti se na pravilan način.

S obzirom da arhitektura konstantno unapređuje te se također i stil koji je popularan kontinuirano mijenja može doći do sukoba različitih stilova. Ukoliko se obnova ili rekonstrukcija ne pripreme na adekvatan i kvalitetan način može doći do sukoba stilova između originalnog i novoga. Ukoliko se stilovi kulturnog središta ne kombiniraju na pravilan način to može rezultirati nepravilnom obnovom u estetskom smislu. Ako se dođe do ovog problema moguće je da će obnovljeno kulturno središte izgledati nepotpuno i ne kohezivno.

Održavanje nakon obnove predstavlja jednu iznimno bitnu aktivnost koja zapravo dolazi nakon završetka same obnove, ali se može gledati i kao izazov obnove. S obzirom da se nepravilnim održavanjem nakon obnove može dovesti do ponovne potrebe za obnovom bitno je pravilno održavanje. Osoblje koje je zaduženo za održavanje nakon obnove treba educirati i obučiti na pravilan način kako bi znali kako se nositi s ovim zadatkom. Iznimno je bitno i da se održavanjem ne naruši ekološki aspekt kako bi se u budućnosti moglo nastaviti s korištenjem i održavanjem bez posljedica na okoliš i samim time i na zemlju.

Svaka aktivnost koja u budućnosti sa sobom donosi napredak i razvoj uz sebe donosi i određene izazove. Samim time i proces obnove kulturnih središta uz sebe donose neke određene izazove. Neki od potencijalnih izazova su predvidljivi i mogu se kompletno, a ukoliko ne kompletno barem nekim dijelom odstraniti i isto tako eliminirati. Dok su neki izazovi nepredvidljivi zbog čega je eliminacija takvih izazova u većini slučajeva teže izvediva i u nekim slučajevima nemoguća. Iako se ovo događa u velikom broju slučajeva u kojem dođe do ovakvih izazova u nekim slučajevima se može doći do rješenja lakše i jednostavnije nego u slučajevima u kojima se radi o predvidljivim izazovima, S obzirom da su izazovi bitan i sastavan dio svakog projekta u kojima se želi obnovljati zaboravljena kulturna središta grada treba se pravovremeno i adekvatno pripremiti za njihovu eliminaciju.

Iako je obnova i rekonstrukcija starih i zaboravljenih kulturnih središta iznimno bitna, mora se adekvatno informirati i educirati hoće li obnova pomoći ili odmoći dugoročno gledajući. Kod nekih kulturnih znamenitosti je vrlo lako primijetiti kako su oštećene ili uništene. No ovo ne znači uvijek kako je nestalo povijesno-kulturo središte nego mu samo daje dodatnu dozu šarma koji privlači još turista.²²

Uz sve izazove bitno je pravovremeno se odlučiti i izvesti obnovu kulturnih sadržaja kako bi se očuvala kulturna baština za sljedeće generacije. S obzirom da se uz pomoć kulturne baštine može vidjeti veliki broj prijašnjih tradicija i običaja te široku povijest nekog grada jako je bitno njeno očuvanje. Uz sve više prisutnu digitalizaciju i globalizaciju lakše je očuvati ove bitne dijelove povijesti koji pomažu ostvarivanju daljnjeg napretka i razvoja civilizacije i isto tako očuvanje posebnosti i raznolikosti koji čini sve narode posebnima.

²² Girard, Nijkap(2009.): Cultural Tourism and Sustainable Local Development, ASHGATE, str. 31.

Zaključak

Grad Rijeka se svake godine sve više razvija te također nudi širu, bolju i napredniju ponudu te isto tako i ljepši i bolji doživljaj za turista. Kulturni turizam je iznimno bitna stavka kada se govori o funkciji razvoja grada Rijeke. Kroz svoju bogatu povijest Rijeka je pridobila svoje iznimno značenje te svoju važnost. Iznimno je bitno napomenuti kako se Rijeka konstantno mijenjala kroz godine, ali kako je uvijek imala iznimno bitan značaj te kako se i danas ne bi moglo funkcionirati na istoj razini da nije razvijena do ove mjere. Rijeka godinama promovira svoj identitet i baštinu kroz promoviranje kulturnog turizma i same svoje kulturne baštine. Kako se promoviranjem ovakvog tipa turizma potiče pozitivna vrsta turizma, ona koja teži k održivijoj vrsti turizma, ovo je vrlo pozitivan smjer razvoja. Isto tako, kulturni turizam sam po sebi potiče podržavanje povijesti, kulture, tradicije i mnogih drugih stavki koje pomažu gradu promovirati svoj vlastiti identitet.

Uzimajući u obzir koliko je grad Rijeka napredovala iz prošlosti do sad unatoč raznovrsnim izazovima može se vidjeti kako je to grad koji će nastaviti napredovati i razvijati se u budućnosti. Kada se gleda kulturni turizam može se vidjeti kako je značajno pripomogao u razvoju grada Rijeke kao destinacije, ali i kao kulturnog središta. Može se reći kako je kulturna baština grada Rijeke sa svojom širinom i raznolikošću doprinijela atraktivnosti i privlačnosti grada, te samim time i velikom broju turista koji dolaze u grad Rijeku motivirani kulturnim znamenitostima i njenoj bogatoj kulturnoj baštini.

Kulturne znamenitosti, kulturna baština i sam identitet grada Rijeke je iznimno bitan dio njegove ponude koji omogućuje lakše, bolje i brže napredovanje i razvoj grada. S obzirom na ovo grad Rijeka ima veliku mogućnost nastaviti napredovati u pozitivnom smjeru te se razvijati uz pomoć kulturnog turizma, što mu može omogućiti lakši razvoj u pozitivnom smjeru. Kada se govori o razvoju pomoću kulturnog turizma mnogi ljudi ne uzimaju u obzir kako je to jedan od boljih načina na koji se grad može razviti. Ukoliko se neki grad odluči svoj rast i razvoj bazirati na kulturnom turizmu, odlučuje se razviti na način uz što veću održivost, ali i razvoj koji se u velikom broju slučajeva temelji na obrazovanju. Kulturni turizam pomaže u obrazovanju ljudi te isto tako potiče stanovništvo na povezivanje s njihovim kulturnim identitetom te se samim time lokalno stanovništvo može bolje i lakše povezati s svojim precima. Ukoliko se lokalno stanovništvo uspješno i na pravi način poveže s svojom kulturom i kulturnim identitetom onda će se potruditi i više zalagati za kulturnu baštinu te samim time za razvoj svoga grada kroz kulturni turizam.

Literatura

Knjige i članci:

Cetinski V.(2005), Strateško upravljanje razvojem turizma i organizacijska dinamika, FMTU, Opatija

Dallen J. Timothy(2011): Cultural Heritage and Tourism: An Introduction, Channel View Publication

David Leslie, Marianna Sigala(2005): International Cultural Tourism: Management, Implications and Cases, Routledge

Fusco Girard, i Peter Nijkamp(2009): Cultural Tourism and Sustainable Local Development, Ashgate Publishing Limited .

Greg Richards(1996): Cultural Tourism in Europe CAB INTERNATIONAL

Magaš, Vodeb, Zadel(2018): Menadžment turističke organizacije i destinacije, FMTU

Magaš D.(2008): Destinacijski menadžment- modeli i tehnike, FMTU

Richards, Greg(1999): 17. European Cultural Tourism: Patterns and Prospects. U: Planning Cultural Tourism in Europe, Amsterdam, Boekman Foundation/Ministry of Education, Culture and Science

Strategija upravljanja kulturnom baštinom korištenjem k i industrije, Murovec N., Kavas D.

Strateški plan Ministarstva kulture 2020-2022, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Internet stranice:

Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/turizam> , (pristupljeno: 30.6.2024.)

Katedrala sv. Vida, <https://visitrijeka.hr/katedrala-sv-vida/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)

Top destinacije: <https://topdestinacije.hr/rijeka-znamenitosti-najvece-hrvatske-luke/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)

Župa Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, <https://bdm-uznesenja.org/>, (pristupljeno: 31.5.2024.)